

Bagrundersøferat.

PH's 19. plenarforsamling.
Tibet-spørgsmålet.

I. Tibet grænser op til Indien, Kashmir, Kina, Bhutan og Nepal. Arealet udgør ca. 1,22 mill. km² med en anslået befolkning på 6 mill., idet Kina dog hævder, at folketællingen i 1953 kun viste 2,7 mill. tibetanere i hele Kina, i selve Tibet kun 1,3 mill. Hovedstad er Lhasa.

I ca. 10 århundreder var Tibet et selvstændigt kongedømme, men i det 18. århundrede tiltvang Kina sig et vist overherredømme. Under den kinesiske revolution i 1912 uddrev tibetanerne de kinesiske soldater og embedsmænd, og Tibet blev i realiteten selvstændigt, omend Kina ikke anerkendte dette.

I 1950 invaderedes Tibet af styrker fra Den kinesiske Folkerepublik, og det følgende år undertegnedes en overenskomst, hvorefter udenrigs- og forsvarspolitikken skulle varetages af Kina, indenrigspolitikken forblev tibetanernes eget anliggende.

Trods løfterne om indre selvstyre søgte kineserne at ændre Tibets traditionelt teokratisk samfundsobygning, og i 1959 forårsagede dette åbent oprør mod det kommunistiske styre. Oprøret mislykkedes, og landets religiøse og politiske overhoved Dalai Lama flygtede til Indien, hvorefter de kinesiske myndigheder i hans sted indsatte Panchen Lama, der indtil da kun havde haft religiøse beføjelser. (Iflg. tibetansk overlevering er såvel Dalai Lama som Panchen Lama reinkarnationen af Buddha). (7)

Endnu fremkommer lejlighedsvis forlydender om uroligheder i Tibet, og flygtningestrømmen, der ifølge officielle indiske beregninger indtil maj 1961 havde udgjort ca. 30.000, fortsætter så vidt vides uforandret.

....

II.

1. Efter oprøret i Tibet mod Kina i foråret 1959 blev spørgsmålet optaget til behandling på FN's 14. generalforsamling på foranledning af Irland og Malaya. De to stater fremsatte et resolutionsudkast, som bl.a. henviser til Pagten og menneskerettighedserklæringen og til, at de fundamentale menneskerettigheder omfatter borgerlig og religiøs frihed, minder om Tibets kulturelle og religiøse arv og traditionelle autonomi, udtrykker bekymring over meddelelser, herunder Dalai Lamas erklæring om undertrykkelse af det tibetanske folks frihed og fundamentale rettigheder, bekræfter forsamlingens tro på, at respekt for menneskerettighederne er afgørende for en fredelig udvikling og påkaldes respekt for det tibetanske folks fundamentale menneskerettigheder og for dets specielle kulturelle og religiøse liv. Forslaget indeholdt derimod intet konkret forslag om anerkendelsen af Tibets adgang til at udøve selvbestemmelsesret.

Resolutionsforslaget blev vedtaget med 45 stemmer for, heriblandt Danmarks, Norges, Sveriges og Islands, 9 imod, medens 26 undlod at stemme, herunder Storbritannien.

Den kinesiske regering afleverede umiddelbart efter resolutionens vedtagelse bl.a. til den danske ambassade i Peking en erklæring, hvori FN-resolutionen betegnedes som ulovlig og ugyldig, fordi den beskæftigede sig med et indre kinesisk anliggende. Det bemærkedes særlig, at Norge, Danmark og Sverige - lande, der havde optaget hel eller delvis diplomatisk forbindelse med Kina - havde udvist en meget uvenlig holdning over for Den kinesiske Folkerepublik ved at stemme for det såkaldte Tibet-spørgsmåls optagelse på dagsordenen og for resolutionens vedtagelse.

2. Spørgsmålet blev på foranledning af Malaya og Thailand forelagt 15. samling.

Den danske delegation til 15. samling fik bemyndigelse til at stemme for forslagens optagelse på dagsordenen og for et resolutionsudkast ad modum det på 14. samling vedtagne.

Spørgsmålet blev med blandt andet Danmarks stemme optaget på dagsordenen, men på grund af samlingens store arbejdspress kom spørgsmålet ikke til realitetsbehandling på 15. samling.

Den danske støtte til spørgsmålets optagelse på dagsordenen medførte, at den kinesiske viceudenrigsminister mundtligt afgav en skarp protest til den danske Pekingambassadør.

3. Malaya og Thailand forelagde igen spørgsmålet for 16. samling. Der gjorde sig fra dansk side ved udræjdelsen af et oplæg til 16. samling nogen tvivl gældende om nytten af en fortsat FN-behandling af spørgsmålet, men af principielle grunde fik delegationen en tilsvarende instruktion som til 15. samling.

Danmarks støtte til forslaget optagelse på dagsordenen affødte også denne gang fra kinesisk side en skarp mundtlig protest overfor den danske Peking-ambassade. Ambassaden udtalte i en depeche, at henvendelsen måtte betragtes som et tegn på en stigende irritation over, at spørgsmålet stadig holdtes i live i generalforsamlingen. Man gav videre udtryk for, at en dansk positiv stemmeafgivning for en resolution ad modum den på 14. samling vedtagne ville udløse en overordentlig skarp kinesisk reaktion, som muligvis også ville berøre de diplomatiske relationer mellem Danmark og Kina.

I december 1961 blev der fra tibetansk side rettet henvendelse til FN-delegationen med anmodning om støtte til et resolutionsudkast, som Malaya og Thailand ville forelægge. Delegationen meddelte i sine kommentarer, at det var tvivlsomt, om forslaget ville komme til behandling på 16. samling. Fra udenrigsministeriets side blev der svaret, at man gerne så, at behandlingen udsattes, og fandt, at delegationen ikke burde yde nogen særlig støtte til sagens fremskridt inden samlingens afslutning.

Resolutionsforslaget blev imidlertid fremsat og blev vedtaget med 56 stemmer for (heriblandt samtlige nordiske lande), mens 11 stemte imod (setlandene) og 29 undlod at stemme.

Resolutionen fulgte stort set samme linjer som den på 14. samling vedtagne, dog anerkendes udtrykkeligt Tibets ret til selvbestemmelse.

Den kinesiske reaktion på Danmarks støtte til denne resolution var forholdsvis svag. Ambassaden i Peking modtog fra det kinesiske udenrigsministerium en verbalnote med en anmodning om til udenrigsministeriet at ville fremsende en erklæring fra det kinesiske udenrigsministerium, som både behandlede spørgsmålet om Kinas representation i FN og Tibet-spørgsmålet. I erklæringen, som ikke udtrykkeligt omtaler Danmarks stilling, gentages de kendte kinesiske synspunkter.

4. Der har siden 16. samling været ro om Tibet-spørgsmålet, der hverken blev behandlet på 17. eller 18. samling.

I slutningen af august¹⁹⁶⁴ henvendte en repræsentant for Dalai Lama sig til chefen for FN-missionen for at anmode om dansk støtte til et resolutionsudkast på 19. samling.

Den tibetanske repræsentant gav under samtalen udtryk for, at det måske var begrænset, hvad FN kunne opnå overfor Kina for øjeblikket, men fandt at en fortløbende fremdragelse af spørgsmålet i FN var af største værdi for at holde spørgsmålet i live, og at en mulig løsning på længere sigt kun ville kunne opnås ved FN's bistand.

Chefen for FN-missionen gav under samtalen udtryk for sin formodning om, at Danmark på baggrund af vor principielle holdning til selvbestemmelsesret og menneskerettighedsspørgsmål ville kunne støtte en resolution som de tidligere resolutioner.

FN-missionens indberetning om henvendelsen blev besvaret med et brev af 11. september d.å. fra chefen for P.J., hvori det udtales, at der ikke ses nogen særlig begrundelse for at belaste generalforsamlingens dagsorden med en ny debat om Tibet. Om man fra dansk side kan støtte for et eventuelt resolutionsudkast, måtte stå hen, indtil dens ordlyd foreligger.

5. Den irske FN-representation har som led i en forhåndsundersøgelse af, hvor stor støtte en resolution om Tibet vil kunne påregne, forespurgt FN-missionen, om Danmark vil være parat til at støtte et irsk resolutionsudkast.

Resolutionsudkastet følger den traditionelle linje, idet dog afsnittet om selvbestemmelsesret er udelagt.

6. Ved en skrivelse af 30. oktober 1964 til FN's generalsekretær har Nicaragua, El Salvador og Philipinerne anmodet om Tibet-spørgsmålets optagelse på dagsordenen for 19. samling. Som baggrund for anmodningen henvises der til den i 16. samling vedtagne resolution, og der gives udtryk for, at situationen for øjeblikket i mange henseender er værre end på tidspunktet for vedtagelsen af ovennævnte resolution. De tre regeringer, der har foreslået spørgsmålet optaget på dagsordenen, er af den overbevisning, at FN har forpligtelse til endnu engang at drøfte sagen med henblik på at få ovennævnte resolution gennemført, og altså herunder selvbestemmelsesretten.

7. Der kan næppe fra dansk side være interesse i at drage Tibet-spørgsmålet frem. Der har ikke været nogen udvikling i sagen i de sidste år, udover at

flygtningestrømmen fra Tibet såvidt vides fortsætter. Kinas herredømme over området synes fast etableret. FN's tidligere befatning med spørgsmålet ses ikke at have medført nogen ændring i Kinas holdning, og en FN-behandling nu vil formentlig mindre end nogensinde have udsigt til at gøre nogen forandring heri. Det eneste resultat af en dansk støtte til forslaget ville herefter formentlig blive fornyede protester fra kinesisk side.

8. Det foreligger oplyst, at Indien i modsetning til tidligere denne gang vil stemme for et forslag, som det ovennævnte af Irland foreslåede, men på betingelse af at selvbestemmelsesret ikke nævnes. (I det hollandske udenrigsministerium tvivler man dog på, at Indien i sidste instans vil stemme for resolutionen.). Norge og Belgien vil ligeledes kunne stemme for det irske forslag, men en stillingtagen til treregeringsforslaget foreligger endnu ikke oplyst.

9. Det i forhold til det irske forslag indtagne standpunkt bør formentlig fastholdes, således at vi dog også må gå ind for selvbestemmelsesretten:

1°. Man ser fra dansk side ikke fornøden anledning til eller formål med, at spørgsmålet rejses påny.

2°. Man ønsker folgelig ikke at optræde som medforslagsstiller til en resolution i sagen.

3°. I betragtning af vor principielle holdning til krænkelse af såvel menneskerettighederne som selvbestemmelsesretten, således som den til stadighed har fundet udtryk i FN ikke mindst under vor deltagelse i koloniudvalgets arbejde, må vi imidlertid støtte forslag fra anden side om spørgsmålets optagelse på dagsordenen, ligesom vi

4° må stemme for en resolution af det skitserede indhold.